Moderní dějiny

Jakub Rádl

7. října 2019

Obsah

1	Vznik USA	2
2	Velká francouzská revoluce (1789–1799) 2.1 První období revoluce (1789-1792) 2.2 Druhé období revoluce (10. 8. 1792–27. 7. 1794) 2.3 Třetí období revoluce (28. 7. 1794–9. 11. 1799) 2.4 Důsledky a význam Velké Francouzské Revoluce	3 3 4 6 7
3	Napoleon a Evropa	7
	3.1 Období konzulátu (1799–1804)	7 8
4	Vídeňský kongres (1814–1815)	10
	4.1 Výsledek kongresu	11
5	Klasicismus	11
	5.1 Malířství	11
	5.2 Sochařství	11
	5.3 Architektura	12
	5.4 Hudba	12
	5.5 Literatura	12
	5.6 Empír	12
	5.7 Romantismus	12
6	Období restaurace a rovnováhy (1815–1847)	13
	6.1 Národní hnutí a revoluce ve 20. letech 19. století	14
	6.2 Národně osvobozenecké hnutí na Balkáně	15
	6.3 Revoluce ve 30. letech 19. století	16
	6.4 Belgie	17
7	Nové politické směry 19. století	19
	7.1 Vznik kapitalistické společnosti	19
8	Seznam letopočtů	20

Toto dílo Moderni dějiny podléhá licenci Creative Commons CC BY-NC 4.0. (creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

1 Vznik USA

- 1624–1752 **založeno 13 osad** (Atlantik → Alleghany, Denver)
 - o zabírání půdy, pěstování kukuřice
- 1636 založena Harvardská univerzita
- 1664 po 2. angloholandské válce ovládla Anglie New York
- 1667 Bredský mír Nizozemci dostali některé kolonie
- správa kolonií
 - \circ kolonisté volí zástupce anglického krále \rightarrow "guvernér"
 - o zákaz obchodu mezi koloniemi
- na severu farmáři, menší části půdy, otroci
- na jihu bohatší, bavlna, otroci

Po sedmileté válce

- Anglie vyčerpaná \rightarrow větší daně, cla (kolkovní daň na listiny) \rightarrow bouře kolonistů
- 16.12.1773 Bostonské pití čaje osadníci napadli lodě Východoindické společnosti a vyházeli čaj do moře
- 1. 6. 1774 uzavřen bostonský přístav odezva na Boston
- 1774 vnucen Quebecký pakt
 - o kolonie nesmí obsazovat území dobytá Francií (jsou Kanady)
 - o mají povinnost ubytovávat anglické vojáky
- 1774 První kontinentální kongres ve Filadelfii
 - o zástupci 13 osad, snaha o usmíření s Anglií, Anglie ale nechce kompromisy
- 1775 sestaveno kolonistické vojsko
 - $\circ\,$ v čele George Washington
 - o Angličané je neúspěšně napadají
- Thomas Paine: Zdravý rozum brožura předkládající argumenty pro americkou samostatnost

1775–1788 – Druhý kontinentální kongres

- 4. 7. 1776 prohlášení nezávislosti
- Thomas Jefferson právník, vypracoval ústavu
- $\bullet\,$ neúspěch povstalců $\to\,$ hledání pomoci v Evropě vyslán Benjamin Franklin
- pomoc od Francie (nepřátelství s Anglií) vojsko, loďstvo, půjčka ; Ruska, Španělska
- září 1777 vítězství **u Saratogy**
- 1781 kapitulace Angličanů **u Yorktownu**
- 1782–1783 mírová jednání v Paříži \rightarrow uznání samostatnosti
- $\bullet \,\,$ zadluženost farmářů \to povstání

Vývoj americké ústavy

- 1777 první ústava
- po 1781 diskuze o nutnosti nové ústavy
- Thomas Jefferson konfederace, decentralizace, zemědělská produkce, podpora Francie
- A. Hamilton federace, silná ústřední vláda, průmyslový rozvoj
- 1787 2. ústava USA (1788 ratifikována)
- rozdělení moci
 - o USA federativní stát
 - o výkonná moc prezident (G. Washington) + vláda
 - o zákonodárná moc kongres = sněmovna reprezentantů + senát
 - o soudní moc nejvyšší soud USA
 - o 1. nezávislý stát na kontinentu

2 Velká francouzská revoluce (1789–1799)

Před revolucí

- vyspělá kultura osvícenství, literatura, filosofie, móda
- nárůst obyvatelstva o 7 milionů během 18. století \rightarrow 18-20 milionů (většina 3. stav)
- hospodářství buržoazie, sedláci platí daně, ale nemají politickou moc
- politická moc král (šlechta, duchovenstvo) absolutismus
- 80. léta zhoršování hospodářské situace, neúroda, hlad, pomoc USA → nevyrovnaný rozpočet, zadlužení
- $\bullet\,$ bankéř Jean Necker (ministr financí) musí být zdaněny šlechta a duchovenstvo \to silný odpor stavů
- $\bullet\,$ 1789 generální stavy se sešly ve Versailles

Ludvík XVI. (1774–1793)

- 5. 5. 1789 svolal generální stavy ve Versailles
- 17. 6. 1789 vznik **Národního shromáždení** chtělo ústavu, zrušit krále
- 9. 7. 1789 Ústavodárné národní shromáždění připojení šlechty a duchovenstva
 - o nikdo už nechce absolutismus
- $\bullet\,$ král chtěl vojensky zasáhnou
t \to povstání

2.1 První období revoluce (1789-1792)

- 14. 7. 1789 dobyta Bastila
- Národní garda dobrovolnické oddíly nahrazující policii
- 4. 8. 1789 dekrety rušící privilegia aristokracie → rovnost lidu (daně platí všichni)
- 26. 8. 1789 Deklarace práv člověka a občana
- zrušeny závazky mezi sedláky a šlechtici
 - o rovnost všech stavů před zákonem, presumpce neviny, dnes součástí listiny práv
- konfiskován majetek církve
- trikolora bílá = král, modrá, červená = Paříž

Diskuze o ústavě

- klub **jakobínů** M. Roberspiere, L. Saint-Just podle kostela sv. Jakuba
 - o Francie by měla být republikou, podpora inteligence, buržoazie
- klub Cordeliérů G. J. Dauton, J. P. Marat, J. Hébert podle opasku, který nosí františkáni
 - o též chtějí republiku, radikálnější, podpora nemajetných
- 1791 Le Chapelierův zákon (jakobín)
 - o zákaz vytváření spolků zaměstnanců a výrobců, snaha o udržení cen (do pol. 19. stol)
- 21. 6. 1791 král se pokusil o útěk \rightarrow domácí vězení

3. 9. 1791 – První francouzská ústava

- konstituční monarchie
- zákonodárná moc zákonodárné národní shromáždění
- výkonná moc král (právo veto) + ministři (vláda)
- soudní moc nejvyšší soud
- ullet volební census omezení politických práv, volit mohli ti, co platili nejvyšší daně ightarrow sansculloti chudí
- občanská práva pro všechny
- decentralizace rozdělení na departmenty (kraje)

Zákonodárné shromáždění

- pravice stoupenci současné ústavy, chtějí konstituční monarchii (do 1792), nemají vyhraněný názor
- levice
 - o **girondini** [žerondeni] voleni za kraj (Giron), bohatá buržoasie, J. P. Brissot → nespokojeni s monarchií, chtějí republiku
 - o jakobíni
 - o cordelieři

První protifrancouzská koalice

- Rakousko + Prusko (František II.) shromáždil armádu
- girondini chtějí preventivně vyhásit válku, jakobíni nesouhlasí (Francie má slabou armádu)
- 1792 vyhlášena válka Rakousku 80 000 vojáků ve špatném stavu \rightarrow neúspěch
- $\bullet\,$ Marseillaisa píseň složená 1. oddílem armády \to hymna
- manifest vévody z Brunšviku z Koblence pokud někdo ublíží králi, vypálí Paříž → povstání
- 10.8.1792 povstalci útočí na Tuillerie královo vězení v Paříži (král byl tajně přemístěn)
- pařížská samospráva Komuna

2.2 Druhé období revoluce (10. 8. 1792–27. 7. 1794)

- všeobecné volební právo
- 20. 9. 1792 bitva u Valmy výhra Francie
- 21. 9. 1792 konvent vyhlásil republiku
- Konvent nástupce ZNS
 - o pravice girondini
 - \circ levice
 - montagnardi hora (seděli nahoře), radikálnější (reformy pro
 - jakobíni, cordeliéři

Diskuze o vině krále

- jakobíni chtějí popravit krále (chtějí moc), girandini mírnější (bojí se evropských panovníků)
- 21. 1. 1793 Ludvík XVI. popraven
- 16. 10. 1793 popravena Marie Antoinette
- \rightarrow zhoršení mezinárodní situace
 - o ke koalici Rakouska a Pruska se přidala V. Británie, Španělsko, Nizozemí
 - 1793 protirevoluční povstání na venkově (Vendée)
 - $\bullet\,$ vojenské neúspěchy \to napětí mezi montagnardy a girondini
 - duben 1793 **Výbor pro obecné blaho** (součást Konventu)
 - květen 1793 Malé maximum
 - o tresty za černý obchod, omezení cen potravin
 - $\bullet\,$ novináři Mara, Hébert \to kritizují vládu \to obvyvatelstvo se bouří proti vládě
 - 31. 5.–2. 6. 1793 převrat v Konventu \rightarrow girondini vyhnáni

Jakobínská diktatura (1793–1794)

- radikální
- 3. 6. 1793 zákon o prodeji půdy emigrantů
- 24. 6. 1793 nová republikánská ústava
 - o všichni mají právo na práci, ti co nepracují na sociální podporu, bezplatné vzdělání
 - o nevešla v platnost
- 17. 7. 1793 zákon o zrušení feudálních povinností
- léto 1793 protijakobínská povstání
 - o povstání girondinů Normandie, Provance, Bordeaux, Marseille
 - o royalistické (pro královské) Vendée
 - o 13. 7. 1793 zavražděn J. P. Marat (cordelier) \rightarrow povstání brutálně potlačeno
- srpen 1793 Angličané obsadili Toulon a jiné přístavy (zpět dobyto Napoleonem)
- červenec 1793 z Výboru pro všeobecné blaho vyloučeni cordeliéři (v čele s Dantonem)
- 5. 9. 1793 Velká maxima
 - $\circ\,$ nastavení min. a max. mzdy, max ceny \to zabránění zvýšení inflace
- $\bullet\,$ od počátku září politika teroru
- \bullet zatčeni Hebértisté "zběsilí" \rightarrow popraveni v březnu 1794

Teror proti církvi

- konfiskace církevních pokladů zaveden kult Nejvyšší bytosti (deismus)
- duchovní vyháněni z farností
- $\bullet\,$ zaveden jakobínský kalendář (od 21. 9. 1792, dékady = měsíce)

1794

- od března velké procesy Hébert a Danton popraveni
- udavačství, hledání vnitřního nepřítele (září 1793 březen 1794 přes 30 000 lidí)
- Revoluční tribunály souzení lidí proti revoluci
- ullet od června velký terror, atmosféra strachu o spikuntí mezi girondini a pár jakobíny

26. 7. 1794 - 9. termidor

- Robespierre svržen, 27. zatčen, 28. popraven
- společně popraven de Saint-Just a další jakobíni

2.3 Třetí období revoluce (28. 7. 1794–9. 11. 1799)

- období **thermidorské revoluce** girondéni u moci
- uvolněn centralismus
- uzavřen jakobínský klub
- ullet hospodářské reformy o svoboda podnikání a obchodu **zrušena maxima** o **hladomor**
- jaro 1795 jakobíni uskutečnili **neúspěšný pokus o povstání**

22. 8. 1795 – Nová ústava

- republika, občanská práva pro všechny
- politická práva omezena vysoký census, dvoustupňový volební systém (jen bohatí volí prezidenta)
- výkonná moc **Direktorium** pěti členů
- zákonodárná moc Rada starších, Rada pěti set (inspirováno antikou)

Politická situace

- $\bullet\,$ moc Direktoria není pevná
- 1795–96 spiknutí rovných F. G. Babeuf \rightarrow popraveni
- 1794 poraženi Prusové v bitvě u Fleurus
- 1795 uzavřen separátní mír s Pruskem, Španělskem, Toskánskem, Holadskem
- Belgie připojena k Francii
- ve válce pokračuje Británie a Rakousko
- 2. 3. 1796 (generál) Napoleon vpadl do Itálie
- nastoleny demokratické svobody
- 17. 10. 1797 **mír s Rakouskem v Campo Formio** Rakousko se vzdalo Belgie a Lombardie za Benátsko Dalmácii a Istrii
- francouzská intervence → Helvétská republika (Švýcarsko), Římská republika, Parthenopská republika

2. protifrancouzská koalice

- Británie + Rusko, Rakousko, Bourboni (chtěli Neapolsko), Portugalsko, Turecko
- Napoleon vyráží s expedičním sborem do Indie
 - o 1798 z Toulonu do Egypta (Francie doufala, že se přidají, nestalo se tak)
 - o nalezena a rozluštěna Rossetská deska
- 1. 8. 1798 Napoleon poražen Nelsonem u Abukiru a Akry
- ruská armáda (A. V. Suvorov) v Itálii neshody s Rakouskem
 - o Svatogotthardským průsmykem do Švýcarska

9.11.1799 - 18. brumaire

- složitá vnitropolictická situace, destabilizace vlády (aristokraté a šlechta chtěli monarchii)
- ullet vláda uzavřela tajnou dohodu s Napoleonem o Napoleonův převrat o vojenská diktatura
- Rada starších předala moc 3 konzulům
- Rada pěti set rozehnána

2.4 Důsledky a význam Velké Francouzské Revoluce

- šíření liberálních myšlenek lidé jsou si rovni, svobodní, svobodné podnikání
- $\bullet\,$ zavádění občanských zákoníků Code Civil \to moderní vztahy mezi lidmi
- vznik států s centralizovanou správou
- centrálně řízené školství
- $\bullet\,$ francouzská nadvláda \to nacionalismus
 - o lidé odporovali Francii
- $\bullet\,$ nedostatek koloniálního zboží \to náhražkové produkty
 - o pěstování cukrové řepy

3 Napoleon a Evropa

Životopis

- Napoleon Bonaparte (*1769 Ajaccio, Korsica 1821 sv. Helena)
- chudá rodina + výhodné podmínky → studium na vojenské škole
- "jsem člověk, jsem občan" má vlastní mozek, učitelé ho neměli rádi
- Desire Claryová snoubenka, rozešel se, později švédská královna (vdána za generála, který se stal králem)
- Josefina Beauharnaisová vdova, nemohla mu dát syna
- Marie Luisa syn "Orlík" (mladý umřel)

3.1 Období konzulátu (1799–1804)

- Napoleon konzulem
- ullet inteligentní ightarrow reformovaná státní správa
- 1799 4. francouzská ústava
 - o zachovává rovnost lidí před zákonem, volební nerovnost
 - o svoboda podnikání, nedotknutelnost existujícího majetku
 - o zákaz návratu emigrantů, zkonfiskovaný majetek je nenavratitelný
- 1801 Konkordát s papežem (dohoda mezi církevní a světskou institucí)
 - o církvi se nevrací žádný majetek ani privilegia
 - o kněží se mohou vrátit do far a sloužit mše
- 1804 Code Napoleon vylepšen občanský zákoník Code Civil

Válečné úspěchy

- 1800 porážka Rakušanů u Marenga absolutní porážka
- 1801 mír s Rakouskem v Lunévill
 - o západní břeh Rýna je Francouzský
 - o Rakušané se zřekli Belgie a Itálie
- 1802 mír Francie s Británií v Amiesnu
 - o Británie má opustit Maltu, Francie Egypt
 - o prodloužení času na hledání spojenců
 - $\rightarrow~$ vnější ohrožení Francie

1804 – Napoleon císařem

- $\bullet\,$ jednota před napadením $\rightarrow\,$ vládce, který je dobrý vojevůdce
- kvůli svému původu podporoval chudé
- korunovace schválená senátem
- korunoval sám sebe a svou manželku

3.2 Výbojné války

- k dispozici pozemní i námořní armáda
- 20. 10. 1805 pruská armáda poražena **u Ulmu**
- 21. 10. 1805 prohra u Trafalgaru (jih Španělska)
 - o Britové (Nelson) zničili 3/4 francouzského loďstva
- Napoleon pokračuje do Rakouska
- 2. 12. 1805 bitva tří císařů u Slavkova
 - o Francie (císař Napoleon) vs. Rusko (car Alexandr) + Rakousko (císař František)
 - o Napoleon prozkoumal bojiště a vymyslel strategii, druhá strana ne
 - o na památku postavena Mohyla Míru Alois Sova
 - o do dnes se na polích dají najít pozůstatky vojáků
 - o mír podepsán u Slavkova

1806

- 1806 sjednocena Itálie (kromě Sardinie a Vatikánu) do vlády dosazeni sourozenci
- 1806 porážka Pruska = konec Svaté říše římské
 - \circ císař František II. \rightarrow I. rakouský (už od 1804)
- 1806 vytvořen Rýnský spolek
- 1806 kontinentální blokáda
 - o cílem ekonomicky zničit Anglii
 - o nahradit zboží Anglické francouzským
 - o Francouzské zboží bylo příliš luxusní a drahé a bylo ho málo
 - \rightarrow rozvoj domácí výroby (Brno významným městem textilního průmyslu), národních trhů, národní ekonomiky

1807

- Tylžský mír s Alexandrem I.
- Velkovévodství varšavské (na úkor Pruska) závislé na Napoleonovi
- vnitřní politika
 - o Joseph Fouché velitel tajné policie
 - o kontroloval kdo ohrožuje Napoleonovu vládu \rightarrow porušoval 4. ústavu

1808

- Napoleon napadl Španělsko
 - ∘ Francouzi se chovali nadřazeně, drancovali vesnice → Francisco Goya: cyklus obrazů **Hrůzy války**
- bratr Joseph Bonapart jmenován Španělským králem (nikdy ho neovládl celé)
- guerilla partyzánská válka (vzpoura kvůli Francouzskému chování)

1809

- Francouzi poraženi ve Španělsku (pomoc od Britů) (Murat x Wllington)
- Rakousko vyhlašuje novou válku
- červenec bitva u Wagramu = ¿ ztráta Haliče a Terstu
- 1809 kníže K. L. Metternich ministrem zahraničí
- 1821 Metternich kancléřem

1812

- Rusko se zřeklo blokády
- → tažení do Ruska Grande Armée (600 000 z Francie i žoldáci z Polska)
 - Ruský generál Michal Illarinovič **Kutuzukov** stále ustupoval až k Borodinu
 - 7. 9. 1812 bitva u Borodina
 - ullet velké ztráty na obou stranách ightarrow další ústup
 - Francouzi nebyli vybaveni na Ruské podmínky
 - Napoleon byl tlačen **spálenou zemí** k ústupu, armáda rozdělena na oddíly
 - armáda byla pronásledována Ruskou armádou a partyzány
 - listopad 1812 bitva na Berezině
 - $\bullet\,$ zbylo 40 000 mužů z 600 000

1813

- Francouzi vyhnáni ze Španělska
- 19. 10. 1813 bitva národů u Lipska
- vznik nové koalice Prusko, Rusko, Rakousko, Švédsko proti Francii
 - o švédský král (bývalý francouzský generál) znal Napoleonovu taktiku

1814, 1815

- březen 1814 vítězné armády vstoupily do Paříže
- Napoleon zajat a poslán na Elbu
- 20. 3. 18. 6. 1815 sto denní císařství
 - o Napoleon se vylodil na pobřeží Francie
 - o mladí francouzští vojáci mu byli věrní
 - o 18. 6. 1815 Napoleon poražen u Waterloo (generál Blücher + Wellington)
 - $\circ\,$ Napoleon deportován na sv. Helenu
 - o 1821 Napoleon zemřel (možná otráven)

4 Vídeňský kongres (1814–1815)

- iniciován Metternichem
- pro Vídeň ekonomicky prospěšné hromada šlechticů s celým dvorem
- cílem vyšetření legitimnosti rodů a nároku na jejich restauraci do Napoleonem napadených států
- nutnost potrestání Francie

Pařížský mír s Francií

- hranice vráceny do roku 1792 před zahájením výbojných válek
- 3 roky okupace východofrancouzských pevností
- Ludvík XVIII. králem
- válečné reparace 700 milionů zlatých franků spláceno několik let
- ztráta kolonií

Anglie

- zisk části francouzských a holandských kolonií
- Helgoland (Strategické kvůli přístavům Hamburg a Brehmy)
- Malta, Kapsko, Cejlon
- \rightarrow převaha na moři

Rusko

- zisk velkovévodství varšavského Kongresovka, Polské království (personální unie)
- Finsko, Besarábie

Prusko

• zisk 1/2 Saska, Poznaňsko, Porýní, Vestfálsko, Přední Pomořany

Švédsko – spojené království s Norskem

Nizozemské království – spojením Belgie a Nizozemska

Švýcarsko – zůstává neutrální

Itálie – rozdělená

- Rakousko Lombardie, Benátsko
- Bourboni Neapolsko, Sicílie
- dynastie savojská Království Sardinské (Piemont, Sardinie)
- papežský stát

Německo – rozdrobené

• 1814 – Německý spolek – neměl vládu, armádu, ...

4.1 Výsledek kongresu

- restaurace ve Francii, Španělsku, Portugalsku, Neapolsku
- kongres = zklamání pro většinu Evropy
 - o v 19. století **začíná vlastenectví**
- $\bullet\,$ prospěšný k vyrovnání sil v Evropě \to půl století míru
 - o pět hlavních mocností **pentarchie**
- kvietismus nastolení policejních režimů, tajné policie, ukončení vzpoury v zárodku
- září 1815 vznik Svaté aliance
 - o iniciováno Alexandrem I. strach, že zaostalé Rusko propadne revoluci
 - o zásada intervence cizí armáda pomůže zastavit revoluci

5 Klasicismus

- reakce na baroko a rokoko, které preferovaly city, vášně náboženské zaujetí
- vyrovnanost, souměrnost
- uctívání antiky a renesance
- rozumem lze změnit společnost
- odklon od víry
- láska ke svobodě (opěvování antického boje za svobodu)
- ideál občanských ctností
- akademismus kopírování, dílo postrádá hlubší smysl

5.1 Malířství

- Jacques Louis David dvorní malíř Napoleona (přechod přes Alpy)
- Antoin-Jean Gros
- Jean Dominiqu Ingrese [engr]
- Antonín Mánes Letohrádek královny Anny
- František Tkadlík portréty známých osobností (Josef Dobrovský)

5.2 Sochařství

- vyumělkované, nerozeznatelné od antiky
- V. Prachner pramen Vltavy
- Bertel Thorvaldsen

5.3 Architektura

- Stavovské divadlo (Don Giovanni)
- Capitol ve Washingtonu

5.4 Hudba

Vídeňský klasicismus

- Joseph Haydn
- W. A. Mozart (Don Giovanni, Kouzelná flétna, Figarova svatba, Requiem, Malá noční hudba, Turecký pochod)
 - o socha Mozarta před Redutou
- Ludwig van Bethoven (opera Fidelio, simfonie Eroica, pátá, devátá)

5.5 Literatura

• J. W. Goethe

5.6 Empír

- sloh Napoleonova císařství
- kolonády

•

5.7 Romantismus

- různá datace (po r. 1790; 30. léta 19. stol.)
- nový doživotní pocit proti rozumu lidská duše
- dobrodružnství, nepředvídatelné situace, příroda, lidová kultura
- vlastenectví, národní hnutí, národní tradice (proti osvícenskému světoobčanství)
- mystické představy "duch doby", "duch národa"
- uctíván středověk (trubadůři, úcta k ženám)
- přeceňována úloha jedince hrdiny
- typické životní osudy Byron, Puškin, Lermontov, Mácha

Malířství

- F Théodore Géricault [žeryko]
- F Eugéne Delacroix
- Š Francisco Goya Nahá Maja [macha] (pohoršení Španěleské společnosti)
- A John Constable
- A William Turner Déšť pára a rychlost
- N Caspar Davide Friedrich Kříž v horách
- Č Antonín Mánes, Josef Mánes Dostaveníčko
- Č Adolf Kosárek
- Č Josef Matěj Navrátil

Architektura

- napodobování středověkých hradů a slohů
- anglický park se zříceninou (francouzský park má geometrické tvary, anglický nepravidelné)
- altány
- lidové stavby
- minarety
- Lednicko valtický areál
 - o zámek Lednice, Janův hrad, minaret, vodárna, antický chrám

Hudba

- Beethoven pozdní díla
- Robert Schuman
- Franz Schubert
- Felix Mendelson-Bartholdy
- novoromantici
 - ∘ Franz Liszt maďarsko
 - o Hektor Berlioz
 - o Richard Wagner tvůrce německé opery (nacionalista, antisemita)
 - o Petr Iljič Čajkovský Labutí Jezero, Louskáček
 - o Bedřich Smetana opery, Vltava
 - o Antonín Dvořák Rusalka, Novosvětská

Romantismus ovlivnil symbolismus, secesi, impresionismus a silou výrazu expresionismus

6 Období restaurace a rovnováhy (1815–1847)

- na trůny se vracejí původní dynastie
- pentarchie zajišžuje, že mezi sebou naválčí
- konají se kongresy, kde se řeší významné problémy

Hlavní rysy

- konsolidace tradičních monarchií
- neúspěšná povstání a spiknutí
- doba prvních národních bojů a osvobozeneckých hnutí
- národy v područí jiných se snaží o dosažení nezávislosti
- rozvoj ekonomiky, kapitalistická industrializace
- moderní státní správa obec, okres, kraj, stát
- konfliktní otázky se řeší na pravidelných kongresech
- 1818 kongres v Cáchách
 - o Francie (Ludvík 18.) se stává rovnoprávným státem k evropským velmocím
 - $\circ\,$ okupační vojska se stahují z Francie

6.1 Národní hnutí a revoluce ve 20. letech 19. století

Německo

- 1815 vznik vlasteneckých spolků (buršenšafty)
 - o cílem sjednocení Německa
 - o považovány za neškodné
 - o členi často mladí studenti a učitelé
- 1817 setkání vůdců spolků na Wartburgu
 - o v roce 1517 vystoupil Martin Luther, na Wartburgu se skrýval před Papežem
 - o Metternich pochopil, že spolky mohou být nebezpečné
- 1819 karlovarské usnesení
 - o porušení svobody projevu i na univerzitách
 - o studenti vyloučeni z univerzit, cenzurované přednášky
 - o spolky byly zakázány
 - o záminkou byly politické atentáty
- \rightarrow národní hnutí na deset let umlčeno

Itálie

- intelektuálové se schází tajně v horách
- \bullet scházeli se u palíren uhlí \rightarrow karbonáři
- \bullet 1820 povstání v Neapolsku \to Ferdinand I. Bourbonský se dostává k moci
 - $\circ\:$ nutno uznat ústavu \to mnoho dalších převratů
 - o převrat v sardinském království
- 1821 rakouská intervence pozatýkání karbonářů
- Silvio Pellico známý karbonář, zajat policií, vězněn na Špilberku

Španělsko

- leden 1820 revoluce
- inspirace v americkém boji za nezávislost
- 1823 francouzská intervence
- ullet potlačení povstání ve Španělsku bylo obtížné o nedostatek sil na udržení kolonií v Americe (Mexiko, . . .)
- známí revolucionáři Simon Bolívar, José San Martín

Rusko

- 97% obyvatelstva negramotných
- mladí lidé odjíždí studovat do Francie, Belgie, Anglie velke společenské rozdíly
- $\rightarrow~$ vznik tajných spolků
 - $\circ\;$ vysoká tajnost \rightarrow data jsou orientační
 - $\circ~1821$ vznik Jižního spolku
 - inspirováni Francií chtěli republiku, volební právo pro všechny
 - o 1822 vznik Severního spolku
 - chtěli alespoň konstituční monarchii, volební právo pro majetné
 - $\circ~18??-$ společnost sjednocených Slovanů

- 1825 zemřel Alexandr I. náhlé \rightarrow několik měsíců bezvládí
- 26. 12. 1825 povstání děkabristů (14. děkabr podle pravoslavného kalendáře)
 - o shromážděno 3000 důstojníků, pokládali požadavky novému carovi
 - o povstání tvrdě potlačeno věrnými oddíly
 - o 5 vůdců potlačeno, 120 posláno do pracovních táborů

6.2 Národně osvobozenecké hnutí na Balkáně

• začátek 19. století – pod nadvládou Turků

Srbsko

- 1804–13 první buržoázní revoluce proti Turkům
- nová šlechta majetných sedláků (stará vyvražděna turky po bitvě u Kosova)
- Dorde Petrovic Kradorde [Karodžordže+]
- obklíčen bělehrad
- na straně Srbů stojí Rusko "hájí pravoslavné vyznání", chctějí ovládnout černé moře, Bospor, Dardanelli
- 1812 rusko ovládlo Besarábii, Moldávii mír s Tureckem
- 1813 Turci táhnou na bělehrad potlačí povstání
- Miloš Obrenovič
 - o chtěl vyjednávat s Turky o Srbské autonomii
 - o Turci vyjednávat nechtěli
- 1815–1817 nové povstání
 - o vrátil se Kradorde
 - o 1817 potlačeno
 - o zahrnuti do podmínek drinopolského míru (1829)
 - Francie a Británie pomohli zastavit Turecko
- Srbsko získává autonomii
- Obrenovič dědičným srbským knížetem
- svoboda vyznání, srbské tiskárny, pošta, školy
- půda je soukromým majetkem (ne majetkem sultána)

Řecko

- Řekové v Turecku
- \bullet pravoslavná církev i přes velký tlak islamizace \rightarrow spojenec Rusko
- kontakty s Evropou
- kníže Alexandr Ypsilanti přítel Ruského cara → příslib vojenské pomoci
- 1821 povstání v Moldavsku (s pomocí Ruska)
- protiřecký teror (ostrov Chios 1822)
 - o vyvražďování obyvatelstva, vypalování vesnic
- filhelénské hnutí (prořecké)
 - o vybírány suroviny
 - $\circ\,$ dobrovolníci G. Byron

- 1827–29 rusko turecká válka
- 1827 útok loďstva A, F, R
- 1829 drinopolský mír
 - o 1830 Londýn dokončování hranic \rightarrow dědičná monarchie
 - o 1832 králem Otto Wittelsbach Bavorsko (protlačen Angličany)

Rumunsko

- knížectví Valachie, Moldávie
- 1831–32 autonomie
- do 1851 obsazena ruským a tureckým vojskem
- 1861 sjednocena Rumunsko (Alexander Ion Cuza)
- národně osvobozenecké hnutí až ve 30. a 40. letech

6.3 Revoluce ve 30. letech 19. století

• růst vlivu liberálů

Liberalismus

- svobodný občan má mít svobodu slova, podnikání, vyznání
- stát občana neomezuje, pouze chrání jeho majetek
- rovná občanská práva pro všechny
- politická práva pouze pro majetné (platící daně)
- svoboda každého občana končí tam, kde začíná svoboda druhého

Francie ve 20. letech

Karel X. (1824-1830)

- pokus o obnovu absolutismu
- liberálové v poslanecké sněmovně
- svoboda tisku
- nelegální opozice, demokraté, republikáni, bonapartisté

1830

- ullet ve volbách výtěží liberálové ightarrow král nechal rozpustit sněmovnu
- červenec ordonance = omezená politická práva
- červencová revoluce
 - 26. 7. 1830 barikády v ulicích
 - o vojáci poslaní na potlačení se přidali k povstání
 - $\rightarrow~$ Karel X. uprchl
- prozatímní vláda
- zvolen za krále Ludvík Filip Orleánský
- červencová monarchie (1830–1848)
 - o nový politický systém

- o rozšířeny občanské svobody
- o snížen census většina francouzů ale stále nemůže volit
- o prostor pro hospodářský vývoj
- 30. léta hospodářská prosperita
- po r. 1839 hospodářská krize korupční aféry

6.4 Belgie

- Nizozemské království
 - o vilém I. Oranžský
 - o centralismus
 - o holandština
 - o (B) katolicismus x (H) kalvinismus
 - o persekuce belgických politiků snažících se o rovnoprávnost
 - o státní dluh (Belgie měla splácet Holandský dluh)
 - o vliv Francie

Revoluce

- 25. 8. 1830 povstání v Bruselu
- 24. uvedena opera s revolučním obsahem
- $\bullet\,$ poslána armáda na potlačení \to v září armáda poražena, donucena k ústupu
- 24. 9. prozatimní vláda
- samostatnost Belgie = průlom do Vídeňského kongresu
- 1831 ústava
 - o nejliberálnější
 - o plná občanská práva, svoboda slova, tisku, náboženství
- král Leopold I. Sasko-koburský
- vyhlášena věčná neutralita, porušena až Němci za 1. sv. války

Německo

- liberální hnutí Mladé Německo (Mladá Evropa)
 - o snaha o sjednocení německa
- \rightarrow Říšská rada persekuce (1834) \rightarrow emigrace
 - $\circ\,$ mezi emigranty také Karel Marx

Polsko

- Království polské
 - $\circ\,$ ohlas revoluce ve Franii a Belgii
 - o tajné organizace proti Mikulášovi I.
- konzervativci Adam Czartoryský
- radikálové Jaroslav Lelewel
- $\bullet\,$ 30. 11. 1830 povstání ve Varšavě
 - $\circ\,$ polské vojsko obsadilo celou kongresovku, sesadilo Ruské úředníci

- o svolán sejm: Mikuláš sesazen
- Poláci špatně spoléhali na francouzskou a belgickou pomoc
- květen 1831 útok ruského vojska
- povstalci poraženi → persekuce, emigrace (A. Mickiewicz, F. Chopin, J. Lewelel)
- výsledky
 - o zrušení autonomie Kongresovky \rightarrow přímá součást Ruska
 - o zrušeno polské vojsko
 - o zrušena univerzita + stř. školy
 - o vyučovací a úřední jazyk je ruština
 - o ochromen kulturní život
 - o rusifikace
 - o vliv na české národní obrození
 - pomáhalo tříbit názory (starší proč slované bojují proti slovanům, mladší generace politické myšlení)
 - čeští vlastenci pomáhali Polákům v prchání do Belgie/Francie

Velká Británie

- 30. a 40. léta politické a sociální otřesy
 - o hnutí za volební reformu
 - o Charta lidu (1838)
 - všeobecné volební právo
 - zrušení majetkového censu pro poslance
 - úprava velikosti volebních obvodů
 - $\circ~40.$ léta nová petice s3 mil. podpisy
 - o chartismus postupně upadal chudí lidé se soustředili spíše na sociální než na politické otázky
- Trade unions sdružovaly pracující v jednotlivé oblasti první odborová unie na světě

Irsko

- konec 20. let zákon o zrovnoprávnění katolíků s protestanty
- boj za autonomii a zrovnoprávnění (oranžisté protestanti)
- hlavní představitel hnutí Daniel O'Conell
- hnutí je součástí hnutí Mladá Evropa
- ullet 40. léta hladomor (v důsledku nákazy brambor) \to utlumení snah
- 1848 pokus o povstání (Mladé Irsko)

Východní otázka

- Rusko se snaží kontrolovat plavbu na Černém moři, přes Bospor a Dardaneli, do Středozemního moře
- propagováno jako ochrana pravoslavných států
- $\bullet\,$ Balkán je strategicky důležitý \to Francie, Velká Británe nechtějí, aby ho Rusko ovládalo
- Rakousko má zájem o Podunají dopravní tepna, ústí do Černého moře
- \rightarrow rozpory mezi velmocemi \rightarrow rozpad Svaté aliance, pentarchie, rovnováhy sil

7 Nové politické směry 19. století

7.1 Vznik kapitalistické společnosti

Liberalismus

- rovná občasnká práva
- svobodný občan, svoboda slova, svoboda podnikání, svoboda vyznání
- ekonomika nemá být omezována státem
- stát chrání občana, majetek

Ekonomický liberalismus

- "laissez-faire, laissez-passer" nechte to běžet
- zásada volné soutěže, svobodného trhu stát nezasahuje do ekonomiky
- stát nezasahuje ani do vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem (neexistují pravidla, pojištění, . . . \rightarrow špatné zacházení)

Demokratické hnutí

- oddělilo se od liberalismu
- vychází z J. J. Rouseaua
- ullet každý občan bez rozdílu na majetku má mít podíl na politickém rozhodování o všeobecné volební právo
- sociální reformy
- demokracie má vyřešit sociální problémy člověk neschopný pracovat je společnosti na obtíž
- $\bullet\,$ stát se má více starat o lidi $\to\,$ samospráva na řešení problémů
- podpora řemeslníků
- podpora dělníku

Utopický socialismus

- \bullet utopos nikde
- Claude Henri de Saint-Simon
 - o záchranou společnosti je kolektivní vlastnictví
 - o všichni lidé mají pracovat
 - o založeno na křesťanské lásce k bližnímu → nikdo nebude nikoho vykořisťovat
- Charles Fourier
 - $\circ\,$ obchodník \to navrhoval sdružování do družstev "falang"
 - o rozdělování rovným dílem zisku z prodeje družstva
 - $\circ\;$ každý člověk by měl pracovat, nepracující člověk je na obtíž společnosti
- Robert Owen
 - $\circ\,$ dělníci strádají, podnikatelé s nimi pohrdají
 - o člověk = výtvorem společenského prostředí
 - o podnikatel vlastnil mnoho továren
 - $\circ\,$ nutná industrializace
 - o sociální zabezpečení
 - budování škol pro dělníky
 - důchod
 - odstranil práci dětí
 - otevírány čítárny pro dělníky
 - o zkrachoval ostatní podnikatelé od něj nenakupovali, protože nechtěli dělat stejná opatření pro své zaměstnance

8 Seznam letopočtů

Vznik USA 1624–1752 – založeno 13 osad 1636 – založena Harvardská univerzita 1664 – po 2. angloholandské válce ovládla Anglie New York $1667 - \mathbf{Bredský} \ \mathbf{mír}$ 16.12.1773 – Bostonské pití čaje 1. 6. 1774 – uzavřen bostonský přístav 1774 – vnucen Quebecký pakt 1774 – První kontinentální kongres ve Filadelfii 1775 – sestaveno kolonistické vojsko 1775–1788 – Druhý kontinentální kongres 4. 7. 1776 – prohlášení nezávislosti září 1777 – vítězství u Saratogy 1781 – kapitulace Angličanů **u Yorktownu** 1782–1783 – mírová jednání v Paříži 1777 – první ústava po 1781 – diskuze o nutnosti nové ústavy 1787 – 2. ústava USA Velká francouzská revoluce (1789–1799) 1789 – generální stavy se sešly ve Versailles 5. 5. 1789 – svolal generální stavy ve Versailles 17. 6. 1789 – vznik Národního shromáždení 9. 7. 1789 – Ústavodárné národní shromáždění První období revoluce (1789-1792) 14. 7. 1789 – dobyta Bastila 4. 8. 1789 – dekrety rušící privilegia aristokracie 26. 8. 1789 – Deklarace práv člověka a občana 1791 – Le Chapelierův zákon 21. 6. 1791 – král se pokusil o útěk 3. 9. 1791 – První francouzská ústava 1792 – vyhlášena válka Rakousku 10.8.1792 – povstalci útočí na Tuillerie Druhé období revoluce (10. 8. 1792–27. 7. 1794) 20. 9. 1792 – bitva u Valmy 21. 9. 1792 – konvent vyhlásil republiku $21.\ 1.\ 1793$ – Ludvík XVI. popraven 16. 10. 1793 – popravena Marie Antoinette 1793 – protirevoluční povstání duben 1793 – Výbor pro obecné blaho květen 1793 – Malé maximum 31. 5.–2. 6. 1793 – převrat v Konventu 3. 6. 1793 – zákon o prodeji půdy emigrantů 24. 6. 1793 – nová republikánská ústava 17. 7. 1793 – zákon o zrušení feudálních povinností léto 1793 – protijakobínská povstání 13. 7. 1793 – zavražděn J. P. Marat srpen 1793 – Angličané obsadili Toulon a jiné přístavy červenec 1793 – z Výboru pro všeobecné blaho vyloučeni cordeliéři 5. 9. 1793 – Velká maxima 26. 7. 1794 – 9. termidor Třetí období revoluce (28. 7. 1794–9. 11. 1799) jaro 1795 – jakobíni uskutečnili **neúspěšný pokus o povstání** 22. 8. 1795 – Nová ústava 1795–96 – spiknutí rovných 1794 – poraženi Prusové v bitvě u Fleurus 1795 – uzavřen separátní mír s Pruskem, Španělskem, Toskánskem, Holadskem

```
2. 3. 1796 – (generál) Napoleon vpadl do Itálie
```

17. 10. 1797 – mír s Rakouskem v Campo Formio

1798 – z Toulonu do Egypta

1. 8. 1798 – Napoleon poražen Nelsonem u Abukiru a Akry

9.11.1799 – 18. brumaire

Důsledky a význam Velké Francouzské Revoluce

Napoleon a Evropa

Období konzulátu (1799–1804)

1799 – 4. francouzská ústava

1801 – Konkordát s papežem

1804 – Code Napoleon

1800 – porážka Rakušanů u Marenga

1801 – mír s Rakouskem v Lunévill

1802 – mír Francie s Británií v Amiesnu

1804 – Napoleon císařem

Výbojné války

20. 10. 1805 – pruská armáda poražena **u Ulmu**

21. 10. 1805 – prohra u Trafalgaru

2. 12. 1805 – bitva tří císařů u Slavkova

1806 – sjednocena Itálie

1806 – porážka Pruska

1806 – vytvořen Rýnský spolek

1806 – kontinentální blokáda

1809 – kníže K. L. Metternich ministrem zahraničí

1821 – Metternich kancléřem

7. 9. 1812 – bitva u Borodina

listopad 1812 – bitva na Berezině

19. 10. 1813 – bitva národů u Lipska

březen 1814 – vítězné armády vstoupily do Paříže

 $20.\ 3.\ -\ 18.\ 6.\ 1815$ – sto denní císařství

18. 6. 1815 – Napoleon poražen u Waterloo

1821 – Napoleon zemřel

Vídeňský kongres (1814–1815)

1814 – Německý spolek

Výsledek kongresu

září 1815 – vznik Svaté aliance

Klasicismus

Malířství

Sochařství

Architektura

Hudba

Literatura

Empír

Romantismus

Období restaurace a rovnováhy (1815–1847)

1818 – kongres v Cáchách

Národní hnutí a revoluce ve 20. letech 19. století

1815 – vznik vlasteneckých spolků

1817 – setkání vůdců spolků na Wartburgu

1819 – karlovarské usnesení

1820 – povstání v Neapolsku

1821 – rakouská intervence

leden 1820 - revoluce

1823 – francouzská intervence

1821 – vznik Jižního spolku

1822 – vznik Severního spolku

1825 – zemřel Alexandr I.

Národně osvobozenecké hnutí na Balkáně

1804–13 – první buržoázní revoluce proti Turkům

1812 – rusko ovládlo Besarábii, Moldávii

1813 – Turci táhnou na bělehrad

1815-1817 – nové povstání

1827–29 – rusko turecká válka

1827 – útok loďstva A, F, R

1829 – drinopolský mír

1830 – Londýn – dokončování hranic

1832 – králem Otto Wittelsbach

1831--32-autonomie

do 1851 – obsazena ruským a tureckým vojskem

1861 – sjednocena

Revoluce ve 30. letech 19. století

26. 7. 1830 – barikády v ulicích

Belgie

květen 1831 – útok ruského vojska

1848 – pokus o povstání

Nové politické směry 19. století

Vznik kapitalistické společnosti